

A historical map of a city block, likely from the 18th or 19th century. The map shows a grid of streets and buildings. The streets are labeled with names like 'Nieuwe-straat', 'Midden-straat', 'Zuid-voor-straat', and 'Zuid-voor-straat'. House numbers are written in red ink next to the buildings. The map is drawn in black ink on a light-colored background. The buildings are represented by simple rectangles. The streets are represented by lines. The map is oriented with North at the top.

Landschap Bouwkundig Erfgoed Archeologie

Prof. dr. Tim Soens | Centrum voor Stadsgeschiedenis
Debat Complex Project Extra Containerbehandelingscapaciteit
Haven Antwerpen
31/01/2018

Aandachtspunten

1. Belang van erfgoed in deze studie
2. Vooronderzoek
3. Havengebied Antwerpen: complexe landschappen
4. Erfgoed als context
5. Erfgoed als ontwikkeling
6. Erfgoed op de weegschaal.

1. Belang van erfgoed in deze studie

Impact op landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie

► Containerterminals

- Belangrijke impact op erfgoedwaarden en landschap Doelpolder bij aanleg SFD; bij alternatief 3 ook impact op Oud- en Nieuw Arenbergpolder
- Containerkaai NW: impact op landschap en erfgoed beperkter dan bij SFD
- Andere grote en kleine rivierterminals: (soms aanzienlijke) landschappelijke en visuele impact; geen impact op erfgoed



► Logistieke terreinen

- Putten Weide: aanzienlijke impact op landschap en erfgoedwaarden
- Al dan niet indirecte impact op landschapswaarden en –relicten bij Kop van Verrebroek, Vlake van Zwijndrecht en Logistiek Park Schijns

► Ontsluitingsinfrastructuur

- Landschappelijke impact van ontsluiting SOD (alternatief 8)

1. Belang van erfgoed in deze studie

6.1 Bespreking onderzoeksresultaten per alternatief

Alternatief 1

Totale capaciteit: 6,6 mio TEU



Strategisch MER

Grondbalans op alternatievenniveau	Grondoverschot van 11,6 mio m ³	
Verwachte toename in onderhoudsbehoeften	+2,20 MTDS/jaar (≈+44%)	
Sedimentconcentraties	Boei 84	215 (+6%)
	Oosterweel	272 (+11%)
	Driegoten	231 (+2%)

De geluidseffecten doen zich in hoofdzaak ten westen en noordwesten van de Waaslandhaven voor. Het gaat hier om de woonkern Verrebroek en de lokale woonclusters Saftingen, Rapenburg en Spaans Fort. Voor de woonkern Verrebroek en de

1. Belang van erfgoed in deze studie

- Voordeel: relatieve benadering

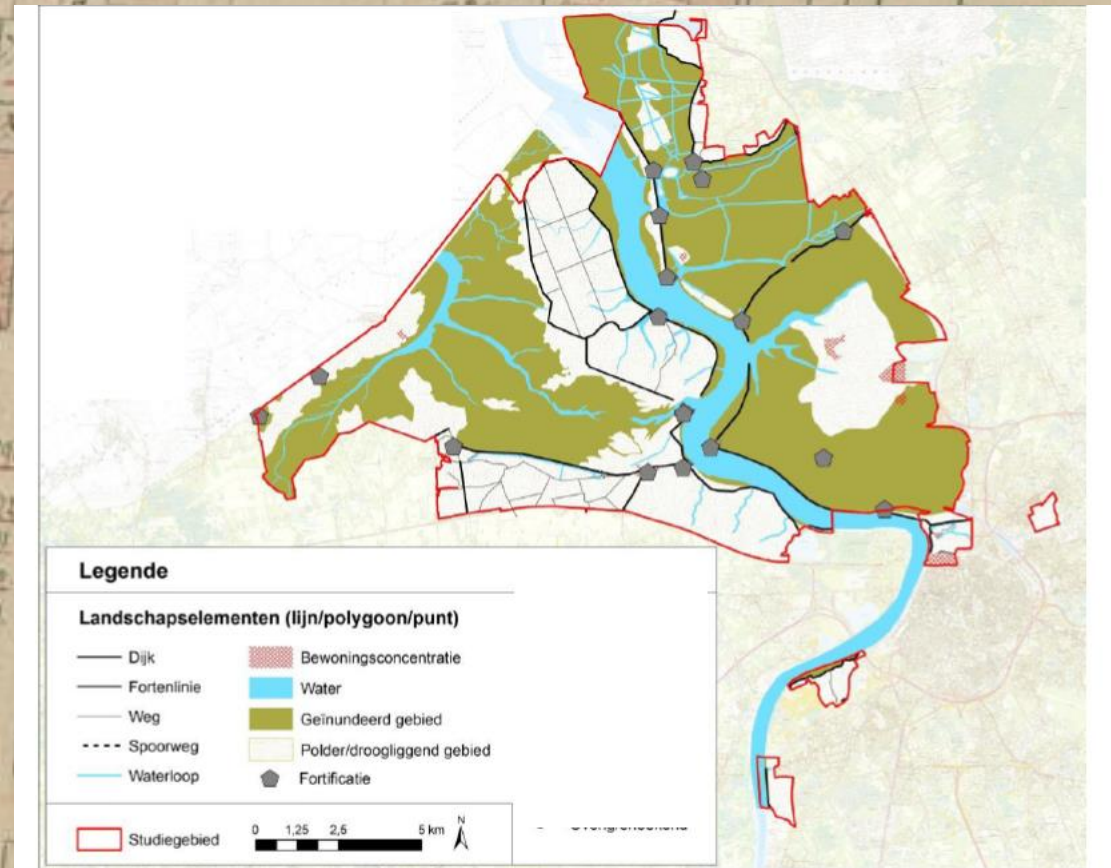


2. Vooronderzoek

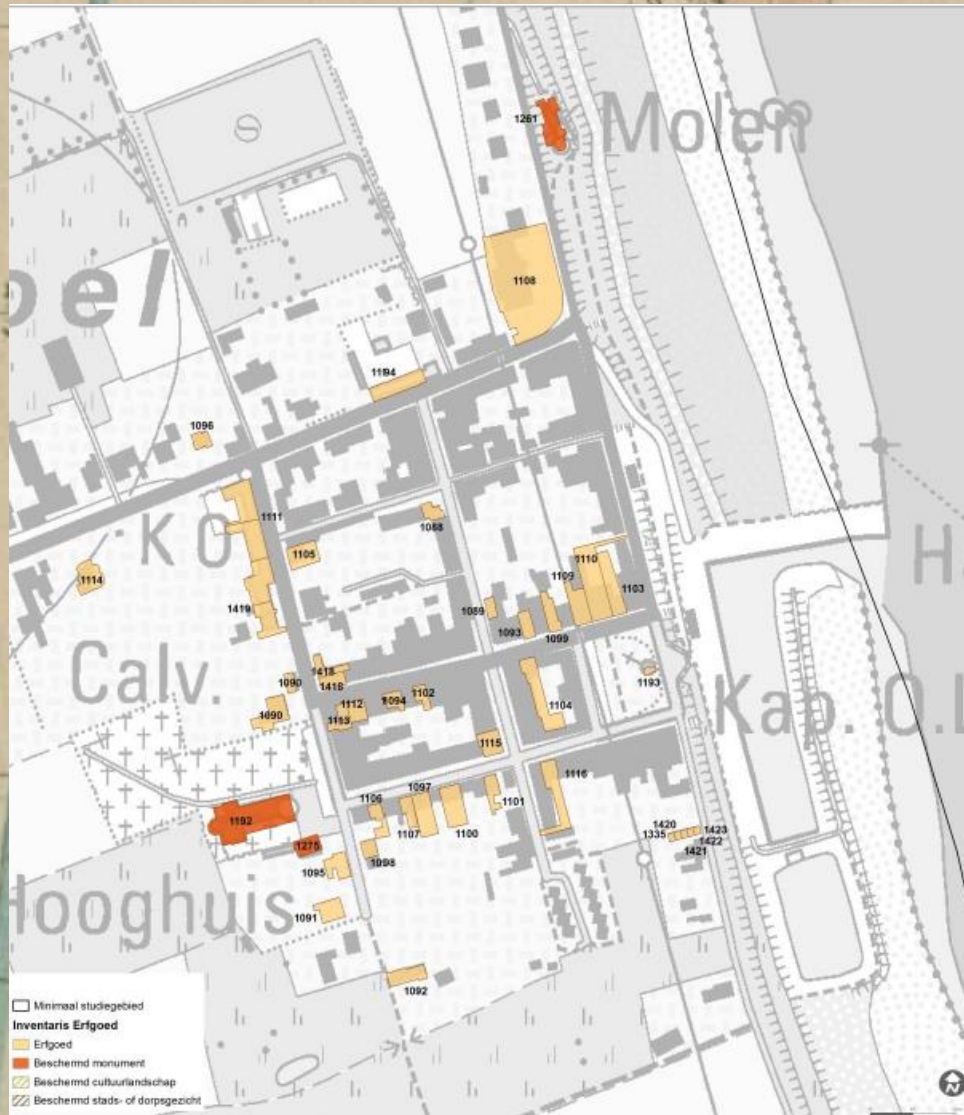
- MER < bestaand onderzoek
- Havengebied en beoogd uitbreidings- en compensatiegebied:
 - Precedenten Deurganckdok
 - Ruraal Erfgoed Linkerschelde-oever
 - Stratenpatroon Doel
 - Vervolgstudie Erfgoed Haven
 - Archeologisch vooronderzoek
 - Recent: Doctoraat 5 eeuwen Bewoning & Bebouwing Doeldorp
 - => *Heel wat kennisleemtes vastgesteld.*

2. Vooronderzoek

- MER < bestaand onderzoek
- Havengebied en beoogd uitbreidings- en compensatiegebied:
 - Precedenten Deurganckdok
 - Ruraal Erfgoed Linkerschelde-oever
 - Stratenpatroon Doel
 - Vervolgstudie Erfgoed Haven
 - Archeologisch vooronderzoek
 - Recent: Doctoraat 5 eeuwen
Bewoning & Bebouwing Doeldorp



Figuur 6-128 Reconstructie ca. 1625-1630 (T. Soens, Wauters, E. (red) 2016). Het studiegebied is dat van de studie naar erfgoed binnen de Antwerpse haven.



Toch nog heel wat leemtes en uitdagingen

- Vb. Bouwkundig Erfgoed
- Beschermd Monumenten ?
- Inventaris Bouwkundig Erfgoed zeer partieel instrument
 - rurale bewoning = gevels

*Puzzel
muren
Doel*



Puzzel-muren Doel

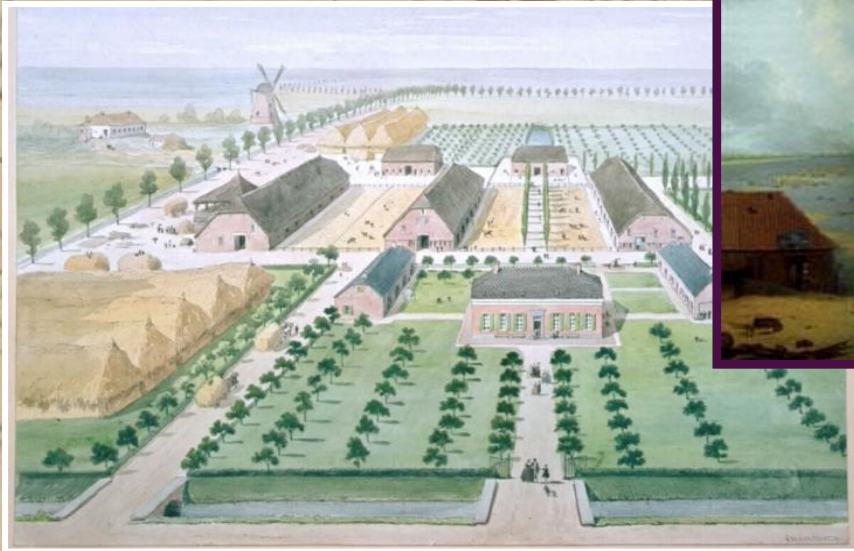


Puzzel-muren Doel



3. Havengebied: Complexe Landschappen

- Landschappen van wereldformaat



3. Havengebied: Complexe Landschappen

- Archeologisch: afgedekt landschap
 - (Missiaen, Verheghe, Jongepier et al. 2016).

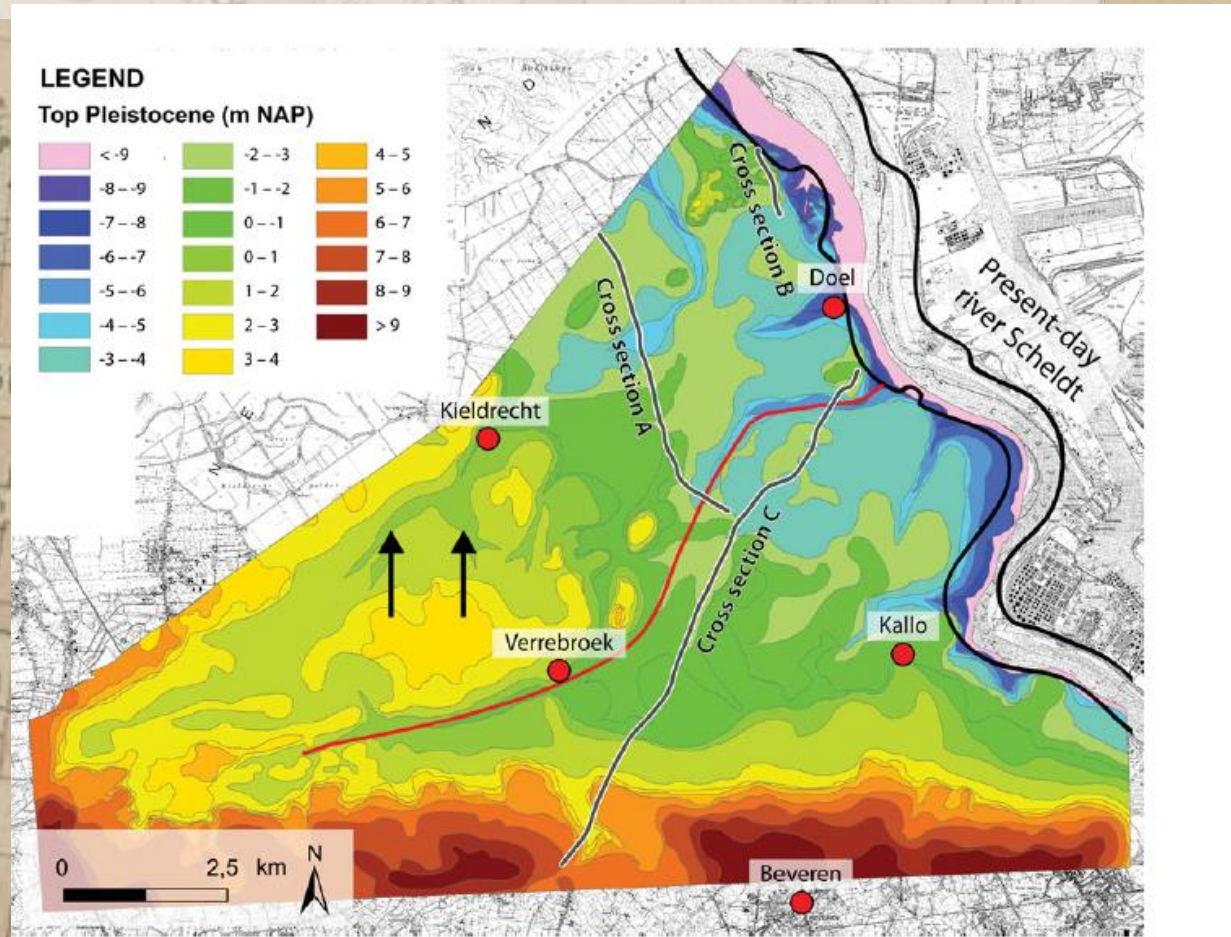


Fig. 5. Final relief map of the top of the Pleistocene deposits (i.e. Pleistocene-Holocene boundary) based on point data, gridded data, digital elevation model and general geological knowledge. Elevation in m NAP (Dutch reference level). The red line marks a possible valley system that shows a strong link with prehistoric occupation (cf. Fig. 8A). Thick grey lines mark the location of cross-sections A to C shown in Figure 7. The black arrows mark two small channels SW of Kieldrecht where the basal peat has been eroded.

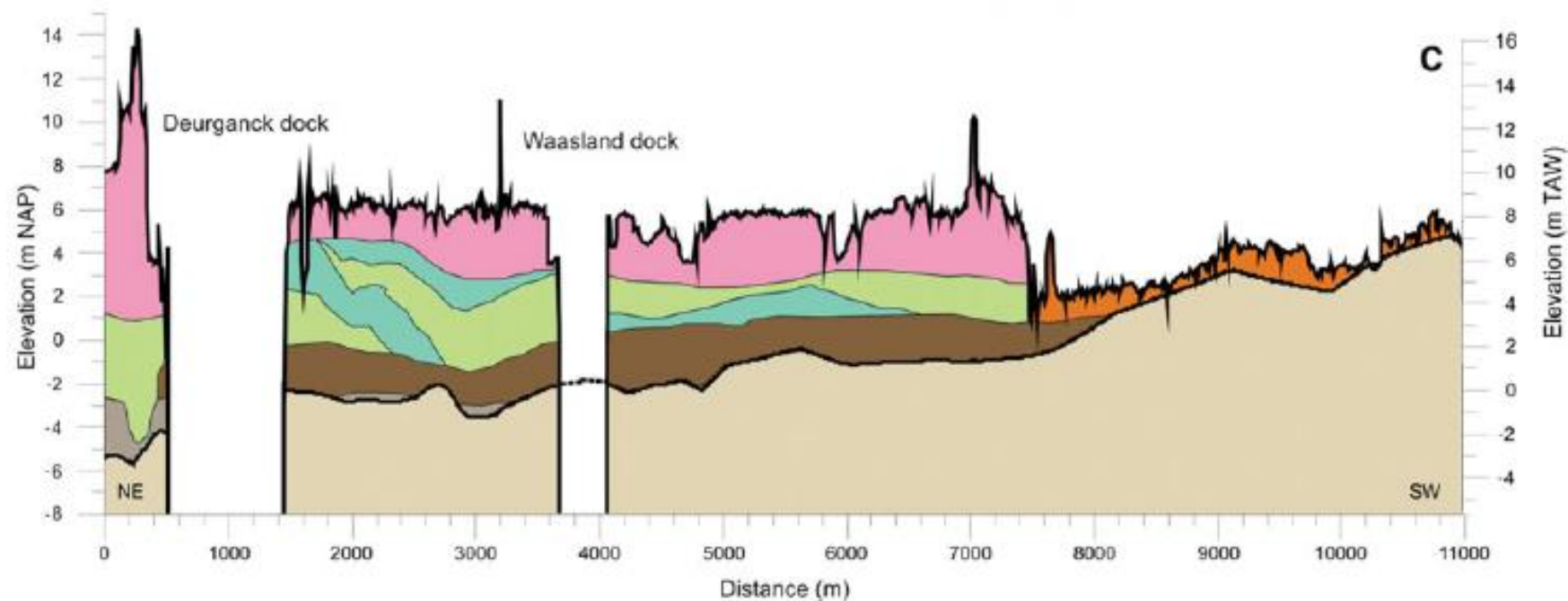


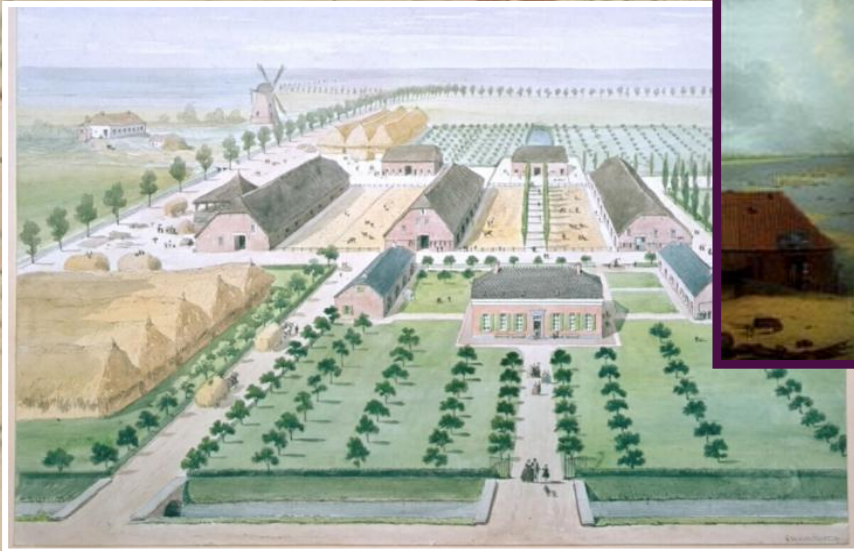
Fig. 7. Schematic cross sections through Nieuw-Arenberg polder (A), Doelpolder Noord (B) and Antwerp harbour (C) showing the sequence of Holocene deposits overlying the coversand. A thin layer of Late Glacial / early Holocene meandering river deposits is present in some of the deeper top Pleistocene topography. The erosive power of the tidal channels and the variability of the late Holocene estuarine deposits is clearly visible. At Doelpolder Noord a thick layer of estuarine clay covers the basal peat bed. For location of the sections see Figure 5.

Opspuitingen



3. Havengebied: Complexe Landschappen

- Landschappen van wereldformaat



3. Havengebied: Complexe Landschappen

- Havenerfgoed zelf



4. Erfgoed als context

Erfgoed in de 21^e eeuw

- Ensemble > object
- Betekenisgeving: functie > uiterlijke kenmerken
- Ontwikkeling > Bewaring

Buitendijkse ontwikkeling, e.g. Alternatief 8



5. Erfgoed als ontwikkeling

- Erfgoed
- Grote uitdaging = erfgoed meenemen in volledige proces
- Milderende maatregelen
- Maar verdergaand:
 - Herontwikkelen erfgoed in elke toekomstige functie
 - *Building with History*
 - Vb. vanuit structuur van het erfgoed.

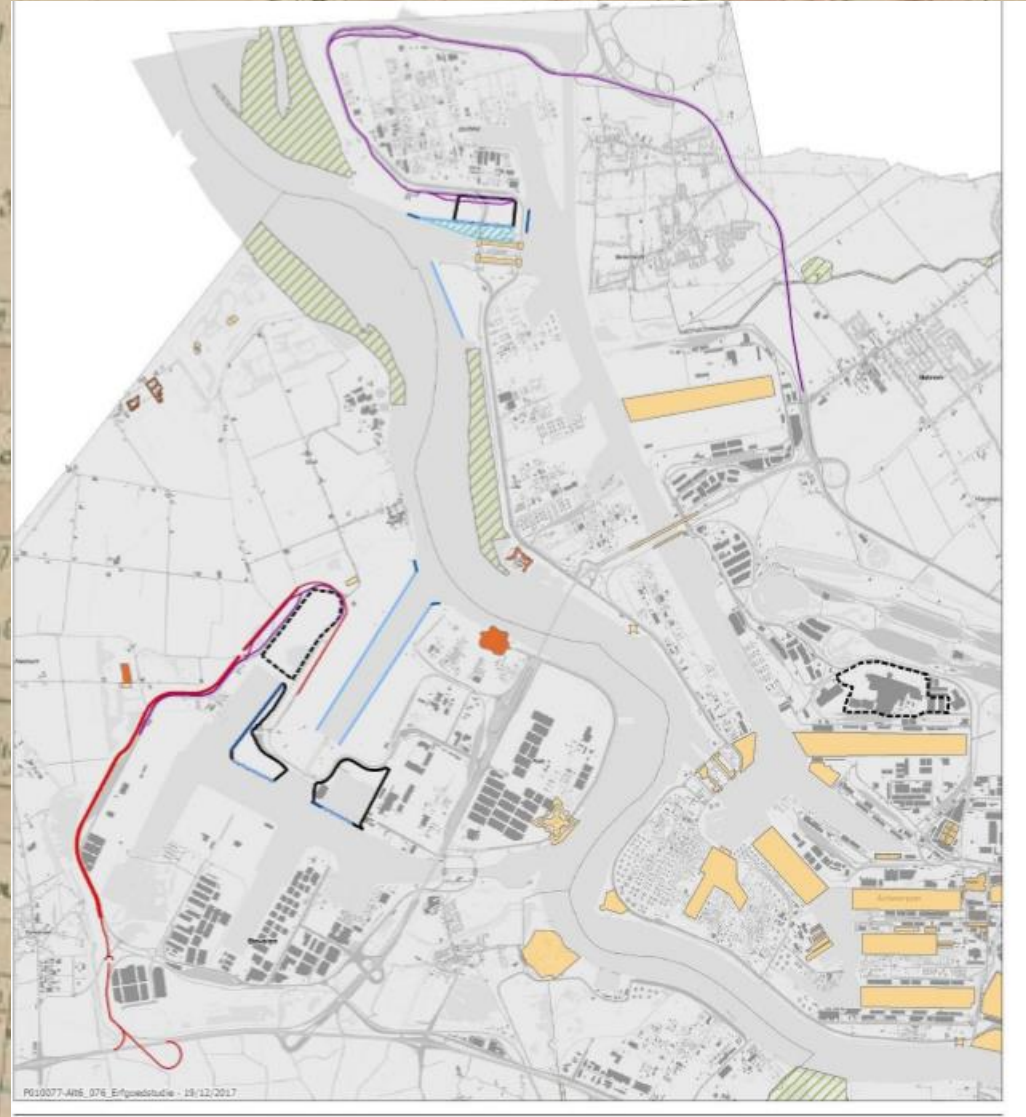
6. Erfgoed op de weegschaal

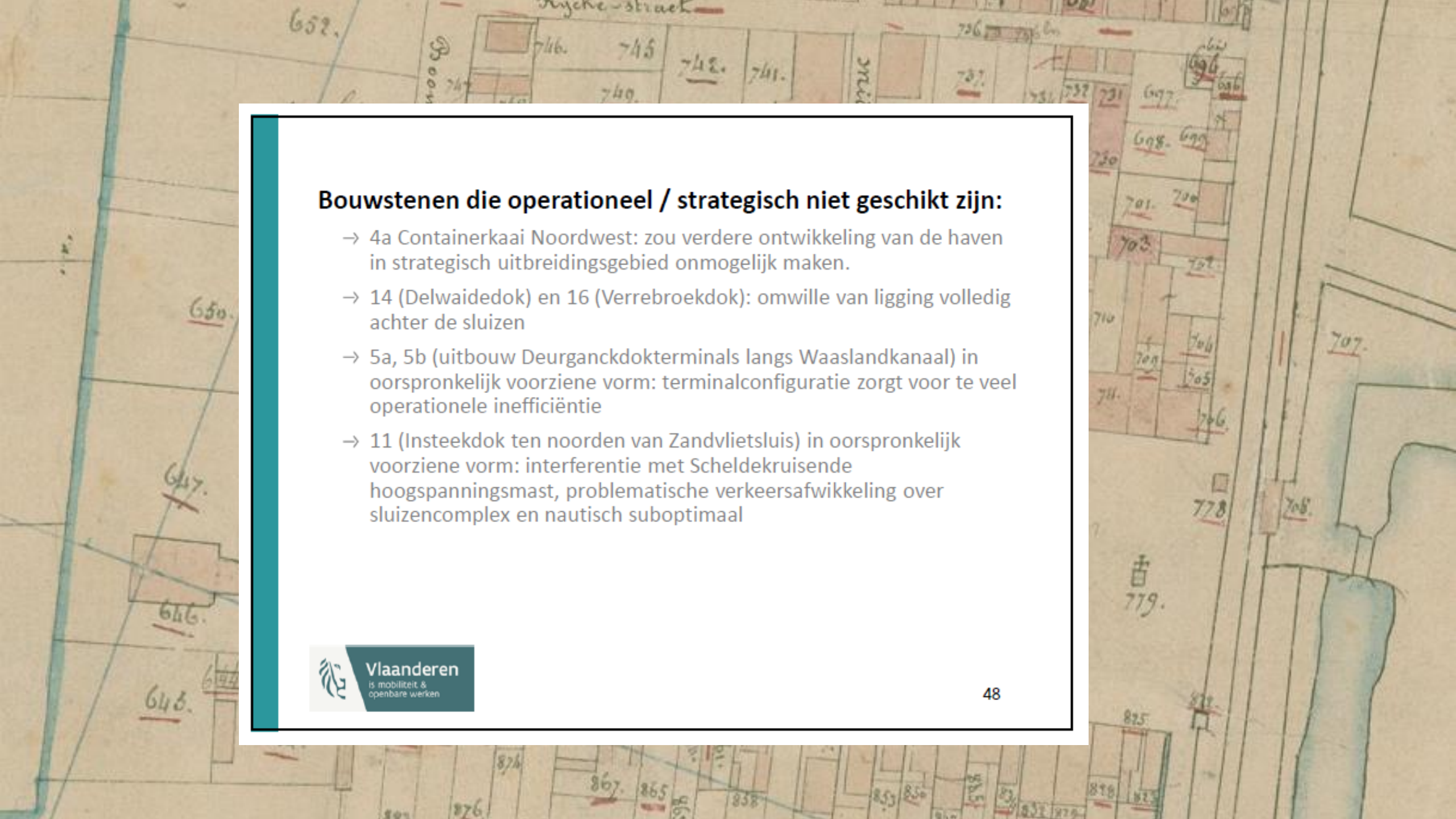
nulde toestand

Referentietoestand: actuele toestand	Alternatieven							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	1a	1b	2	6+10+13	4a+13	5a+5b+11	4b+12+14	15+16
	B+C+D	E+F	A+B	E+F	B+E	B+F	B+E	B+C+D
Structuur- en relatiewijzigingen								
Structuur- en relatiewijzigingen	-3	-3	-3	-2	-3	-1	-2	-3
Verlies erfgoedwaarde								
Landschap	-3	-3	-3	-2	-2	-1	-2	-3
Bouwkundig erfgoed	-3	-3	-3	-3	-3	0	-3	-2
Archeologie	-3	-3	-3	-2	-1	-1	-1	-1
Wijziging perceptieve kenmerken								
Wijziging visuele impact	-3	-3	-3	-2	-3	-1	-2	-3



Alternatief 6: meest gunstig erfgoed (5A/5B/11)





Bouwstenen die operationeel / strategisch niet geschikt zijn:

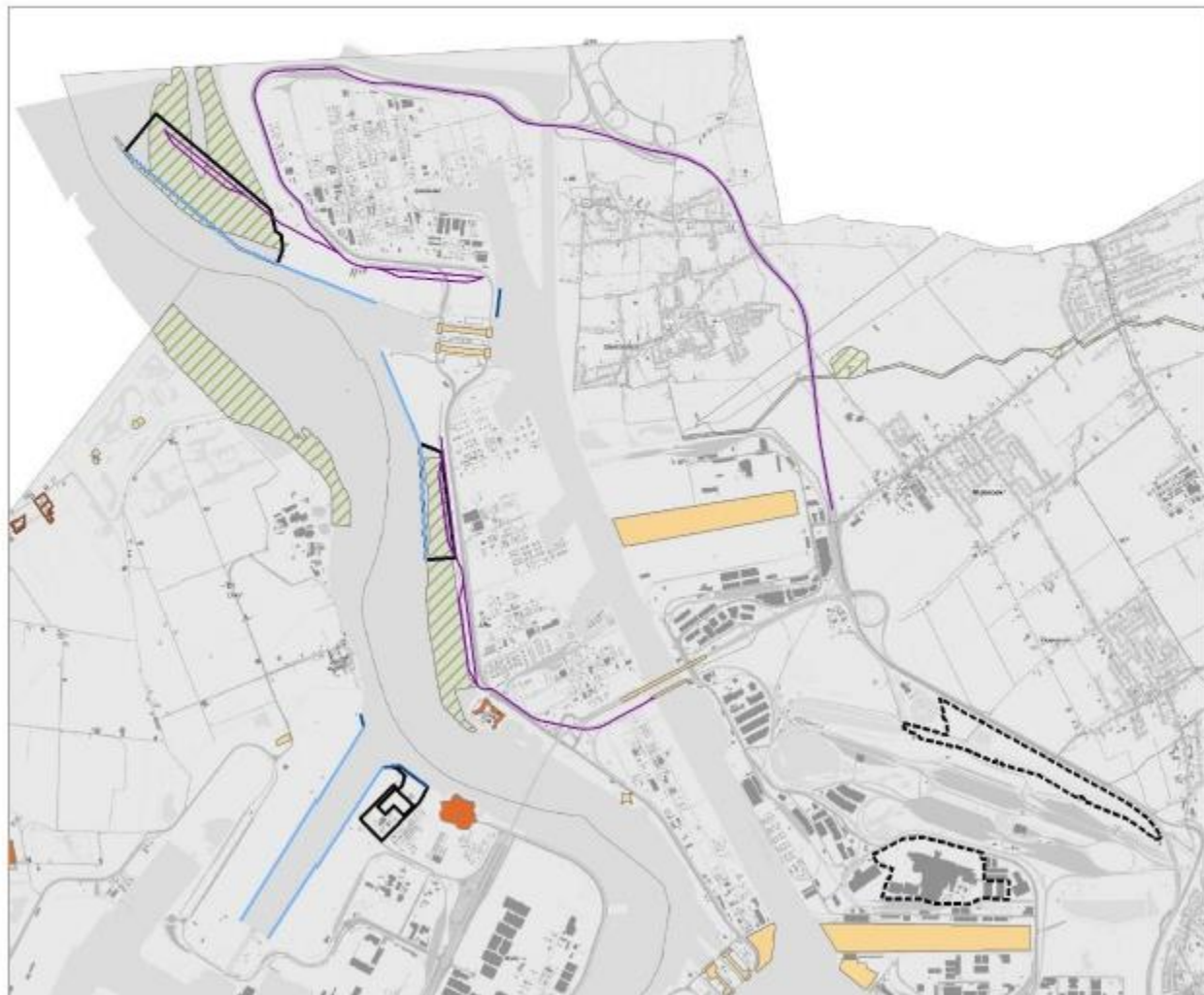
- 4a Containerkaai Noordwest: zou verdere ontwikkeling van de haven in strategisch uitbreidingsgebied onmogelijk maken.
- 14 (Delwaidedok) en 16 (Verrebroekdok): omwille van ligging volledig achter de sluisen
- 5a, 5b (uitbouw Deurganckdokterminals langs Waaslandkanaal) in oorspronkelijk voorziene vorm: terminalconfiguratie zorgt voor te veel operationele inefficiëntie
- 11 (Insteekdok ten noorden van Zandvlietssluis) in oorspronkelijk voorziene vorm: interferentie met Scheldekruisende hoogspanningsmast, problematische verkeersafwikkeling over sluisencomplex en nautisch suboptimaal

Alternatief 4: vrij streng beoordeeld?

- Met name bouwkundig
erfgoed?

Alternatief 4

Alternatief 4 bestaat uit verschillende componenten verspreid over de haven. De impact wordt vooral veroorzaakt door de uitbouw van 2 terminals in de Schelde (bouwstenen 10 en 13). De ligging van de nieuwe terminals heeft een belangrijk structureel en landschappelijk effect op de Schelde. De impact op bouwkundig erfgoed en archeologie is beperkt en doet zich in hoofdzaak voor op het logistiek park Schijns. De aanleg van ontsluitingsinfrastructuur kan lokaal zorgen voor een beperkte bijkomende impact.



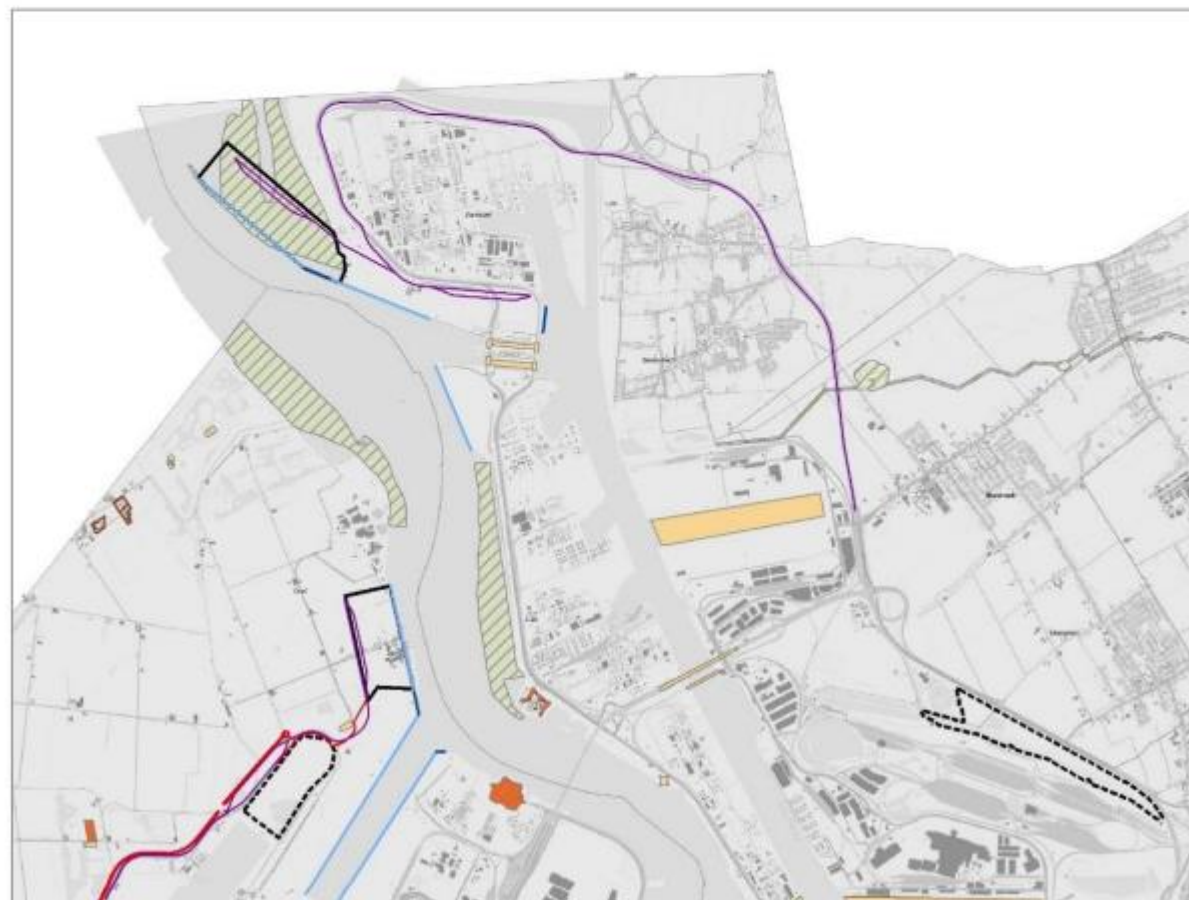
Alternatief 5: impact archeologie beperkt?

- Doeldorp archeologie?

Alternatief 5

Alternatief 5 bestaat uit verschillende componenten verspreid over de haven. De impact wordt vooral veroorzaakt door de uitbouw van 2 terminals langs (bouwsteen 4a) en in de Schelde (bouwsteen 13). De ligging van de nieuwe terminals heeft een belangrijk structureel landschappelijk effect op de Schelde. De belangrijkste impact op bouwkundig erfgoed is gevolg van de afbraak van het dorp Doel. De archeologische impact is beperkt.

De andere componenten en de ontsluiting leveren maar een beperkte bijdrage tot het globale effect.



Hoe afwegen?

- 1. Binnen havengebied
- 2. Symboolwaarde dorp versus bredere landschapswaarden?
- 3. Nood aan maatschappelijk debat/draagvlak?

